

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341.64.072.2/3(477:4-6ЄС)(045)

БОДНАР Н.А.

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ
ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ ІЗ ПИТАНЬ ПРАВОСУДДЯ**

Стаття присвячена дослідженню основних напрямів співробітництва між Україною та Європейським Союзом із питань правосуддя. Особлива увага приділена тим напрямам, що визначені в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, та в Плані дій «Україна – ЄС» у сфері юстиції, свободи та безпеки. Автор проаналізував особливості ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду, стан співробітництва з Євроюстом, а також визначив основні здобутки, пріоритетні напрями та шляхи вдосконалення подальшої співпраці України та ЄС з питань правосуддя.

Ключові слова: європейські стандарти правосуддя, верховенство права, судове співробітництво, Угода про асоціацію, Міжнародний кримінальний суд, Римський статут, Євроюст.

Статья посвящена исследованию основных направлений сотрудничества между Украиной и Европейским Союзом по вопросам правосудия. Особое внимание уделено тем направлениям, которые определены в Соглашении об ассоциации между Украиной, с одной стороны, и Европейским Союзом, Европейским сообществом по атомной энергии и их государствами-членами, с другой стороны, и в Плане действий «Украина – ЕС» в сфере юстиции, свободы и безопасности. Автор проанализировал особенности ратификации Римского статута Международного уголовного суда, состояние сотрудничества с Евроюстом, а также определил основные достижения, приоритетные направления и пути совершенствования дальнейшего сотрудничества Украины и ЕС касательно вопросов правосудия.

Ключевые слова: европейские стандарты правосудия, верховенство права, судебное сотрудничество, Соглашение об ассоциации, Международный уголовный суд, Римский статут, Евроюст.

This article is devoted to the research of main directions of the EU-Ukraine cooperation on justice matters. Special attention is given to those areas enshrined in the Association agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, and to those enshrined in the EU-Ukraine Action Plan on Freedom, Security and Justice. The author also analyzed the peculiarities of ratification by Ukraine of the Rome Statute of the International Criminal Court, the state of cooperation with Eurojust and outlined the main achievements, priorities and ways to improve further cooperation between Ukraine and the EU on justice matters.

Key words: European standards in the field of justice, rule of law, judicial cooperation, Association Agreement, International Criminal Court, Rome Statute, Eurojust.

Вступ. Підписання у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), зумовило вихід відносин України та Європейського Союзу (далі – ЄС) на новий рівень, у тому числі стосовно співробітництва у сфері

© БОДНАР Н.А. – аспірант кафедри порівняльного і європейського права (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин)

правосуддя. Відповідно до статті 486 Угоди про асоціацію та рішень Ради ЄС № 2014/295/EU, № 2014/668/EU та № 2014/691/EU, починаючи з 1 листопада 2014 року, поряд з іншими положеннями Угоди про асоціацію тимчасово застосовується стаття 14 «Верховенство права, повага до прав людини та основних свобод» Розділу III «Юстиція, свобода та безпека» [1]. Вказаною статтею передбачено, що в рамках співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки сторони надають особливого значення утвердженню верховенства права. Співробітництво буде спрямоване, зокрема, на зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості та боротьбу з корупцією [2]. З положень цієї норми вбачається особливе значення двостороннього співробітництва в напрямі підвищення ефективності судової гілки влади. Тож аналіз правових засад та основних напрямів співпраці України з ЄС з питань правосуддя дає змогу з'ясувати стан та основні перспективи подальшого співробітництва з метою утвердження в Україні верховенства права та європейських стандартів правосуддя.

Досягнення стабільності інститутів, які гарантують демократію, верховенство права, дотримання прав людини, захист і повагу прав меншин є одним із Копенгагенських критеріїв для членства в ЄС [3]. З досвіду оцінки ЄС стану виконання країнами-кандидатами вказаного політичного критерію випливає, що значна увага приділяється становищу судової системи, ставленню громадян до неї та дотриманню їх прав на справедливий суд (з досвіду Хорватії, а також Туреччини, Чорногорії, Албанії та Македонії) [4, с. 193–198]. Враховуючи те, що Україна ще в 1998 році проголосила курс на євроінтеграцію та постійно вживає заходів для посилення співпраці з ЄС з метою набуття в ньому членства в майбутньому, аналіз основ правового регулювання та розвитку основних напрямів співробітництва з питань правосуддя є необхідним для ефективного застосування набутого досвіду в майбутньому.

Вивченням правових основ співпраці у вказаній сфері займалися: В.І. Муравйов, Я.М. Костюченко, З.М. Макаруха, К.В. Смирнова, О.В. Довжук, дослідженням європейських засад побудови та функціонування судової системи – І.В. Назаров, А.Г. Алексєєв, А.А. Пухтецька, О.Д. Святоцький, П.О. Гвоздик, Ірмантас Ярукайтис та інші. Перша група вчених займалася дослідженням основ співробітництва з питань правосуддя в межах правового аналізу третьої складової простору «свободи, безпеки та юстиції», внаслідок чого такі дослідження носять загальний характер та не відображають діяльності щодо конкретних напрямів співпраці. Друга група науковців висвітлювала у своїх працях європейські стандарти щодо побудови та функціонування судової системи в цілому, однак питання їх безпосередньої імплементації в судовій системі України через призму співробітництва з ЄС залишилися недослідженими. Таким чином, зазначене підтверджує доцільність більш вузького розгляду проблематики співробітництва України з ЄС із питань правосуддя у світлі цілей даної статті.

Постановка завдання. Із суті вказаної проблематики випливає, що основними цілями статті є: визначення правових засад співпраці України та ЄС з питань правосуддя; аналіз основних напрямів такого співробітництва; виокремлення проблемних аспектів, найбільших досягнень та пріоритетів подальшої співпраці з ЄС у галузі правосуддя.

Результати дослідження. Перш за все необхідно виокремити ті документи, які складають правову основу співробітництва між Україною та ЄС у сфері правосуддя.

Основним із них є Угода про асоціацію, яка, на відміну від попереднього базового документу – Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, – містить окремий розділ «Юстиція, свобода та безпека». Разом із тим, як вже зазначено, серед норм цього розділу, якими регулюються питання правосуддя, наразі тимчасово застосовується лише стаття 14 «Верховенство права, повага до прав людини та основних свобод» у тій мірі, в якій нею охоплюються питання, що належать до компетенції ЄС (виключної або змішаної).

Тимчасове застосування Угоди про асоціацію стало можливим після її ратифікації 16 вересня 2014 року Верховною Радою України та Європейським Парламентом і прийняття 29 вересня 2014 року відповідного рішення Радою ЄС (№ 2014/691/EU). Тимчасове застосування використовується з метою забезпечення можливості якнайшвидшого початку виконання сторонами найважливіших положень Угоди поки тривають формальні процедури на національному рівні та рівні ЄС. Однак, зважаючи на обставини ратифікації Угоди про асоціацію у Нідерландах, формальність характеру таких процедур ставиться під сумнів.

На сьогодні Угоду про асоціацію ратифікували 27 країн-членів ЄС, окрім Нідерландів [5]. У цій країні 6 квітня 2016 року відбувся консультативний референдум щодо ратифікації Угоди про асоціацію, і за його результатами більшість виборців проголосувала проти (61%). За резуль-

татами цього референдуму Уряд міг подати до парламенту законопроект про денонсацію Угоди про асоціацію або про її підтвердження. Так, Уряд прийняв позитивне рішення для України, і 23 лютого 2017 року нижня палата парламенту Нідерландів (Палата представників) офіційно підтвердила ратифікацію. Однак для завершення процедури має проголосувати щеї верхня палата (Сенат). Очікується, що позитивне рішення буде прийнято Сенатом після проведення весняних виборів у 2017 році [6].

Тимчасове застосування Угоди про асоціацію, зокрема Розділу «Юстиція, свобода та безпека», означає, що наразі застосовується лише одна його стаття, положення якої мають загальний характер та не визначають конкретних напрямів співпраці (стаття 14). Наприклад, цією статтею передбачено, що сторони надають особливого значення утвердженню верховенства права, зокрема через співробітництво з метою зміцнення судової влади, підвищення її ефективності, гарантування її незалежності та неупередженості та боротьбу з корупцією. При цьому зі змісту вказаної норми неможливо встановити, в яких напрямках повинна розвиватися співпраця, наприклад, щодо зміцнення судової влади та підвищення її ефективності. Так, це може бути реалізовано через збільшення фінансування судів, підвищення рівня суддівської винагороди та оплати праці працівників апаратів, зміну всієї структури судоустрою або її частини, зміну порядку та умов призначення та звільнення суддів, підвищення професійного рівня суддів, оптимізацію суддівського врядування та системи кар'єрного просування суддів, розвиток суддівського самоврядування. Деякі компоненти одночасно є основними складовими частинами забезпечення незалежності судової влади (фінансові питання, розвиток самоврядування).

Оскільки конкретні напрями співпраці у сфері судочинства в статті 14 Угоди про асоціацію не закріплені, українська сторона визначає їх самостійно на підставі аналізу існуючих європейських стандартів та з урахуванням рекомендацій Венеціанської комісії до законопроектів у цій сфері, а також приймаючи допомогу та використовуючи засоби проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні». Більшість положень висновків Венеціанської комісії були враховані під час прийняття змін до Конституції України в частині правосуддя та нового Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року. Також на даний час експерти проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» активно співпрацюють (щомісячні зустрічі) з Вищою кваліфікаційною комісією суддів України з питань надання допомоги останній у проведенні конкурсу до Верховного Суду. Загалом, основні напрями зміцнення судової влади, забезпечення її ефективності та незалежності визначені в Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, затвердженій Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015 (далі – Стратегія на 2015–2020 роки). Пріоритетні напрями роботи щодо виконання цієї Стратегії відображені у відповідному Плані дій, схваленому Радою з питань судової реформи. У цьому Плані визначені основні завдання реформування українського судочинства відповідно до кожного з розділів Стратегії на 2015–2020 роки та конкретний перелік заходів, які повинні бути вжиті до кінця 2016, 2018 та 2020 років [7].

Застосування лише однієї норми Угоди про асоціацію, якою, до того ж, визначено скоріше загальні цілі співпраці з питань правосуддя не є достатнім для активізації більш поглибленого розвитку співробітництва з ЄС, зокрема, в тих напрямках, які визначені пріоритетними в самій Угоді.

Основні цілі судового співробітництва в цивільних та кримінальних справах конкретизовано в статті 24 Угоди про асоціацію, яка на даний час не застосовується, що також підтверджує важливість завершення ратифікаційних процедур у Нідерландах. Однак, незважаючи на це, Україна почала вживати заходів із виконання положень вказаної норми.

Так, статтею 24 Угоди про асоціацію передбачена домовленість надалі розвивати судове співробітництво в цивільних та кримінальних справах, повною мірою використовуючи відповідні міжнародні і двосторонні документи. Стосовно судового співробітництва в кримінальних справах сторони домовилися посилити взаємодію щодо взаємної правової допомоги, що, в разі необхідності, включатиме приєднання до Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 року (далі – Римський статут), а також більш тісне співробітництво з Євроюстом [2].

Україна підписала Римський статут ще в січні 2000 року, однак не ратифікувала його, оскільки в липні 2001 року Конституційний Суд України дійшов висновку про його невідповідність Конституції України в частині, що стосується положень, за якими «Міжнародний кримінальний суд ... доповнює національні органи кримінальної юстиції». Цю проблему було виправлено шляхом внесення змін до статті 124 Конституції України, в результаті чого її викладено в новій редакції, і в частині шостій закріплено, що Україна може визнати юрисдикцію Міжнародного кримінального суду на умовах, визначених Римським статутом [8]. Однак згідно з пунктом

1 Розділу II Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» ці зміни наберуть чинності лише 30 червня 2019 року. Тобто законодавець відтермінував ратифікацію Римського статуту ще на три роки. Разом із тим варто зауважити, що в лютому 2014 та 2015 років Україна зробила дві заяви щодо визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду на підставі пункту 3 статті 12 Римського статуту. Перша стосувалася скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року, друга – злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР». Отже, Україна взяла на себе зобов'язання щодо повного визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду, однак лише щодо визначених нею злочинів.

Український науковець М. Гнатівський вважає такі дії відхиленням від політичних та юридичних зобов'язань України, визначених Угодою про асоціацію. З іншого боку, вказує на ряд законодавчих неузгодженостей, які унеможливають здійснення певних процедур, передбачених Римським статутом. Це неможливість користування організаційними та процесуальними правами, які надаються державам, що ратифікували статут; відсутність національного правового механізму видачі підозрюваних; неузгодженість Кримінального кодексу України з Римським статутом та інші [9]. Варто погодитись із його висновком про те, що під час прийняття змін до Конституції України причини такого відтермінування варто було б зазначити принаймні в пояснювальній записці до відповідного закону, чого зроблено не було.

Поряд із цим Україною активно вживаються заходи на виконання положення Угоди про асоціацію щодо розвитку більш тісного співробітництва з Євроюстом. Так, 27 червня 2016 року в Брюсселі було підписано Угоду про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції (далі – Угода з Євроюстом), а 8 лютого 2017 року прийнято Закон України про її ратифікацію. Після набрання чинності вказаною Угодою Україна і Євроюст будуть співпрацювати у сферах, визначених у статтях 6, 7 і 27b Рішення Ради ЄС від 28 лютого 2002 року (з останніми змінами; далі – Рішення щодо Євроюсту) [10].

Статтями 6, 7 Рішення щодо Євроюсту передбачено виконання ним своїх завдань через одного чи декількох зацікавлених Національних членів або Колегію. Через них Євроюст може надсилати запити до компетентних органів (в Україні ним є Генеральна прокуратура України) щодо ініціювання розслідування або судового переслідування конкретних діянь, створення спільних слідчих груп. Важливе значення для України має Стаття 27b Рішення щодо Євроюсту, яка передбачає можливість останнього, після укладення відповідних угод з третіми країнами, координувати виконання їх запитів щодо судової співпраці, якщо це стосується одного й того ж розслідування на території щонайменше двох держав-членів ЄС [11]. Варто зауважити, що судовими органами відповідно до Угоди з Євроюстом є не лише суди загальної юрисдикції, а й прокурори всіх рівнів та органи досудового слідства.

Для розвитку подальшої співпраці з Євроюстом Україна, відповідно до статей 5-8 Угоди з Євроюстом, повинна призначити принаймні одну контактну особу для співробітництва, відрядити прокурора для роботи в штаб-квартирі Євроюсту, проводити регулярні консультації з Євроюстом та брати участь в оперативних і стратегічних зустрічах на запрошення Президента Колегії Євроюсту.

З викладеного вбачається, що Україна вживає всіх заходів на виконання Угоди про асоціацію в частині співробітництва з питань правосуддя, незважаючи на те, що деякі її положення ще не набрали чинності. Такі обставини свідчать про безперечну підтримку зі сторони ЄС укладеної Угоди про асоціацію, в тому числі уряду та парламенту Нідерландів, незважаючи на негативні результати проведеного в цій країні референдуму.

Окрім Угоди про асоціацію співробітництво між Україною та ЄС із питань правосуддя регулюється Планом дій «Україна – ЄС» у сфері юстиції, свободи та безпеки від 18 червня 2007 року (далі – План дій 2007 року).

Серед напрямів співробітництва згідно із цим Планом у сфері судочинства необхідно виокремити ті, що стосуються безпосередньо питань здійснення правосуддя:

1) заохочення зусиль України, спрямованих на забезпечення неупередженості, незалежності і компетентності суддів, поліпшення доступу до правосуддя; імплементація «Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів»;

2) перегляд законодавства стосовно Конституційного Суду України у світлі висновку Венеціанської Комісії Ради Європи;

- 3) підтримка зусиль України щодо запровадження системи адміністративних судів;
- 4) посилення спроможностей судової системи виконувати значні обсяги роботи та посилення адміністративних можливостей;
- 5) запровадження спеціального навчання для суддів та осіб, що претендують на посади суддів; удосконалення системи набору та просування суддів; розгляд питання щодо розроблення Кодексу судової етики; створення незалежної комісії для проведення дисциплінарних слухань стосовно суддів;
- 6) надання підтримки функціонуванню національної української електронної бази даних, яка міститиме інформацію про всі судові рішення [12].

Вказані напрями співробітництва включають в себе багато різноманітних завдань та заходів, які належить вживати для досягнення сформульованих цілей. З огляду на великий обсяг таких заходів доцільно виокремити найважливіші досягнення у вказаних напрямках роботи, проблемні аспекти, а також пріоритети подальшого співробітництва.

Одним із основних напрямів співпраці з питань правосуддя в Плані дій 2007 року визначено імплементацію положень Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів (схвалена Указом Президента України від 10 травня 2006 року) (далі – Концепція вдосконалення судівництва). Вона охоплює великий спектр діяльності, спрямованої на утвердження верховенства права в Україні, зокрема й ті напрями, що визначені в Плані дій 2007 року. Разом із тим необхідно враховувати те, що у 2015 році було прийнято оновлену Стратегію на 2015–2020 роки, в якій уточнено напрями розвитку українського правосуддя з метою їх відповідності стандартам і передовим практикам ЄС.

Одним із пріоритетів, визначених у Концепції вдосконалення судівництва, а також у Плані дій 2007 року, є поліпшення доступу до правосуддя. Так, на виконання цього положення в Україні забезпечується функціонування інформаційного веб-порталу «Судова влада України», розроблено систему «Електронний суд», забезпечується робота Єдиного державного реєстру судових рішень, розвивається реституційне правосуддя. Також завершено створення системи адміністративних судів, прийнято Кодекс суддівської етики, оновлено законодавство стосовно покращення процедур добору, професійного навчання та дисциплінарної відповідальності суддів, ліквідовано військові суди, на законодавчому рівні визначено розмір суддівської винагороди, що є однією з умов забезпечення незалежності суддів.

З викладеного вбачається, що загалом Україна виконала завдання, передбачені в Плані дій 2007 року та Концепції вдосконалення судівництва. Однак якщо проводити більш детальний аналіз кожного з напрямів співпраці, то можна побачити, що багато аспектів співробітництва імplementовані не повністю, а деякі нереалізовані взагалі.

До тих напрямів, які не повністю реалізовані, слід віднести роботу щодо забезпечення доступності правосуддя, зокрема, через покращення функціонування системи «Електронний суд». Так, наказом Державної судової адміністрації України (далі – ДСА України) від 31 травня 2013 року № 72 проект «Електронний суд» було впроваджено у всіх місцевих та апеляційних судах загальної юрисдикції. Цим наказом передбачалася можливість взаємного обміну документами, однак він втратив чинність у зв'язку з прийняттям нового наказу ДСА України від 7 листопада 2016 року № 227. Останнім же двостороннім обмін процесуальними документами не передбачено. Така тенденція не є позитивною, що підтверджується вимогами Стратегії на 2015–2020 роки (пункт 5.4.) та свідчить про необхідність вжиття додаткових заходів.

Незавершеною є й робота над впровадженням в Україні такої форми реституційного (відновного) правосуддя, як медіація. Не дивлячись на те, що процедури медіації вже застосовуються через діяльність Українського центру медіаторів (сімейні, комерційні спори) та Українського центру порозуміння (кримінальні справи), до цього часу не прийнято Закон України «Про медіацію» (проект зареєстровано 27 березня 2015 року), не внесено відповідні зміни до процесуальних кодексів.

Триває робота над удосконаленням процедур добору, професійного навчання та дисциплінарної відповідальності суддів. Цей напрям співпраці постійно вдосконалюється, і наразі правовою основою реалізації вказаних цілей є оновлена Конституція України (в частині правосуддя) та Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року (набрали чинності 30 вересня 2016 року). Передбачені ними положення (нові процедури щодо добору та призначення суддів, скасування інституту призначення суддів на визначений строк, створення Вищої ради правосуддя, як нового органу, уповноваженого притягувати суддів до дисциплінарної відповідальності, розмежування підстав для звільнення судді та підстав припинення його повноважень) високо оцінила Венеціанська комісія у своїх Висновках від 23 березня 2015 року № 801/2015 та

від 24 липня 2015 року № 803/2015. ЄС зі свого боку наразі активно підтримує проведення масштабного конкурсу до Верховного Суду (оголошений 7 листопада 2016 року) та надає підтримку в цьому та інших питаннях через Консультативну Місію ЄС в Україні та роботу в межах проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» [13].

Повністю нереалізованими залишилися положення Концепції вдосконалення судівництва щодо встановлення відповідальності учасників процесу за недобросовісне користування процесуальними правами (наприклад, за навмисне зволікання процесу). Так, у Стратегії на 2015–2020 роки вказано на необхідність упровадження механізмів забезпечення вирішення спорів і протидії зловживанням процесуальними правами шляхом накладання ефективних процесуальних обмежень на сторони за недотримання (без поважних причин) принципу «найкращих зусиль», ненадання або приховування доказів тощо [14].

Нереалізованими залишилися і норми вказаної Концепції щодо поступового наближення та в подальшому поєднання в одному кодексі норм цивільного і господарського процесів. Однак, не дивлячись на те, що Україною у 2014 році робилися спроби ліквідувати суди господарської юрисдикції, це питання завжди було спірним і Венеціанська комісія у своєму Спільному висновку № 801/2015 зазначила, що прийняття такого рішення залежить від політичного вибору органів влади, які мають більше можливостей визначати, яка система найкраще підходить для країни з урахуванням обставин, що складаються. З того часу питання про об'єднання норм цивільного і господарського процесів не піднімалося, однак у Стратегії на 2015–2020 роки наголошується на необхідності визначення чітких критеріїв та механізмів розмежування судових юрисдикцій адміністративних, господарських і загальних (цивільних і кримінальних) судів.

Наразі також не виконано вимог Плану дій 2007 року щодо оновлення законодавства стосовно Конституційного Суду України в світлі висновку Венеціанської Комісії Ради Європи (мова йшла про Висновок від 22 червня 2006 року № 377/2006). Однак після внесення в червні 2016 року змін до Конституції України в частині правосуддя в українському парламенті 17 листопада 2016 року зареєстровано новий проект Закону України «Про Конституційний Суд України», в якому не лише враховано пропозиції, вказані у Висновку № 377/2006 щодо складення присяги безпосередньо в суді та можливості продовжувати перебувати на посаді судді після закінчення повноважень до дня призначення нового судді, а й передбачено конкурсний добір суддів Конституційного Суду України [15].

Висновки. Таким чином, пріоритетними напрямками подальшої співпраці між Україною та ЄС із питань правосуддя є: ратифікація Римського статуту, активізація співпраці з Євроюстом після набрання чинності відповідною Угодою, розвиток «Електронного правосуддя» та методів позасудового врегулювання спорів (зокрема, медіації), закріплення відповідальності за зловживання сторонами процесуальними правами, прийняття нового Закону України «Про Конституційний Суд України».

Для реалізації цих цілей доцільно запропонувати шляхи вдосконалення подальшого співробітництва у кожному з визначених напрямів.

По-перше, необхідно доповнити всі процесуальні кодекси, встановивши відповідальність за зловживання сторонами процесуальними правами, наслідком яких може бути затягування судового розгляду. Цю проблему варто вирішити в першу чергу не тільки через вказівку на неї в Концепції вдосконалення судівництва, але й з огляду на сталу практику Європейського суду з прав людини щодо встановлення фактів тривалого розгляду справ національними судами. Водночас внесенню змін до процесуальних кодексів має передувати масштабна робота щодо вивчення існуючих європейських стандартів із цього питання.

По-друге, необхідно активізувати роботу над доопрацюванням Закону України «Про медіацію», прийняття якого наразі відхилено та знято з розгляду з метою більш чіткого внутрішнього узгодження норм, усунення їх дублювання та суперечності, приведення у відповідність із чинним процесуальним законодавством України. Прийняття цього Закону сприятиме значному зменшенню навантаження на судову систему та пришвидшенню вирішення спорів.

По-третє, до 30 червня 2019 року (набрання чинності змінами до Конституції України щодо визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду) необхідно внести зміни: до Кримінального кодексу України, шляхом визначення злочинів проти людини та різновидів військових злочинів; до Кримінального процесуального кодексу України, шляхом деталізації механізму видачі підозрюваних Міжнародному кримінальному суду.

По-четверте, необхідно внести зміни донаказу ДСА України від 7 листопада 2016 року № 227 щодо розширення кількості послуг «електронного правосуддя».

Подальша ж співпраця повинна бути спрямована на нові напрями співробітництва, які вперше згадані в Стратегії на 2015–2020 роки. Це: вивчення доцільності введення мирових суддів; поступове впровадження та розширення застосування суду присяжних; розширення переліку категорій справ, які можуть вирішуватися третейськими суддями або розглядатися судами в спрощеному провадженні (наразі спрощене провадження передбачено лише в адміністративному судочинстві), розвиток інституту приватних виконавців.

Список використаних джерел:

1. Вербальна нота Генерального Секретаріату Ради Європейського Союзу SGS14/12029 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_b50/paran2#n2.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
3. Presidency Conclusions, Copenhagen European Council – 21-22 June 1993 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.europarl.europa.eu/enlargement/ec/pdf/cop_en.pdf.
4. Назаров І.В. Вимоги Європейського Союзу до судових систем країн-кандидатів у члени ЄС та особливості їх виконання / І.В. Назаров // Проблеми законності. – 2011. – № 114. – С. 192–199.
5. Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. Ratification Details [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/agreements-conventions/agreement/?aid=2013005>.
6. В Нідерландах ратифікували асоціацію, лишився ще один крок [Електронний ресурс] // Європейська правда. – 2017. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/news/2017/02/23/7062141/>.
7. План дій щодо реалізації положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jrc.org.ua/plan>.
8. Конституція України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80/print1474897804599233>.
9. Гнатівський М. Україна та Міжнародний кримінальний суд: конституційний аспект / М. Гнатівський // Українське право. – 2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/ukrayina-ta-mizhnarodnyy-kryminalnyy-sud-konstytutsiynyy-aspekt/.
10. Agreement on cooperation between Eurojust and Ukraine [Electronic resource]. – Access mode : [http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/agreements/Agreement%20on%20cooperation%20between%20Eurojust%20and%20Ukraine%20\(2016\)/Eurojust-Ukraine-2016-06-27-EN.pdf](http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/agreements/Agreement%20on%20cooperation%20between%20Eurojust%20and%20Ukraine%20(2016)/Eurojust-Ukraine-2016-06-27-EN.pdf).
11. Council Decision on the strengthening of Eurojust and amending Decision 2002/187/JHA [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojust-framework/ejdecision/Consolidated%20version%20of%20the%20Eurojust%20Council%20Decision/Eurojust-Council-Decision-2009Consolidated-EN.pdf>.
12. План дій Україна – ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки від 18 червня 2007 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_956.
13. Відбулася щомісячна зустріч донорів та виконавців проектів міжнародної допомоги [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Вищої кваліфікаційної комісії суддів України – Режим доступу : <http://vkksu.gov.ua/ua/news/widbulasia-shtchomisiatchna-zustritch-donoriv-ta-wikonawciw-proiektiw-miznarodnoi-dopomogi1/>.
14. Указ Президента України «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» від 20 травня 2015 № 276/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>.
15. Проект Закону про Конституційний Суд України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60542.